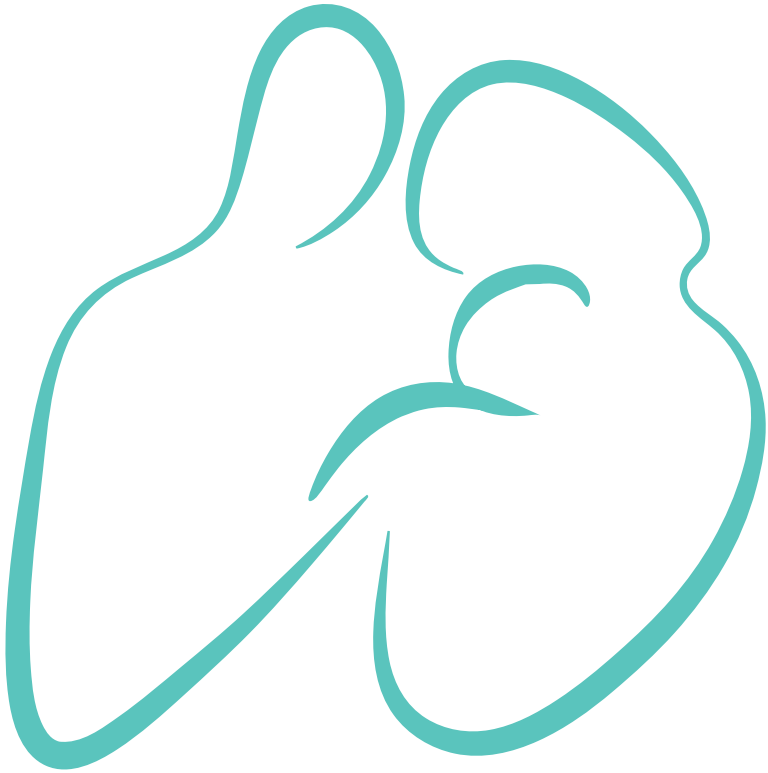

Handwritten signature in black ink, possibly reading "W. J. C."

کدهای اخلاق حرفه ماماے در جمهوری اسلامه ایران

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
معاونت درمان
دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی
اداره ماماے - ۱۳۹۴

کدهای اخلاقی حرفه ماماے در جمهوری اسلامی ایران
تهیه کننده: اداره ماماے، دفتر مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی، معاونت درمان، وزارت
بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
با همکاری: مرکز تحقیقات مادری ایمن دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید
بهشتی
با حمایت: صندوق جمعیت ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران
نویسندگان: دکتر معصومه سیمبر، افخم ویلانی
با همکاری: فرح بابایی، زهره مظاهری پور، لیلی اسلامبولچی، فریبا کینخسروی، فریبا عباسی،
اکرم گودرزی و مریم جورشری
با نظارت: دکتر محمد حاجی آقاجانی، معاون درمان، و دکتر جمشید کرمانچی، معاون فنی دفتر
مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی

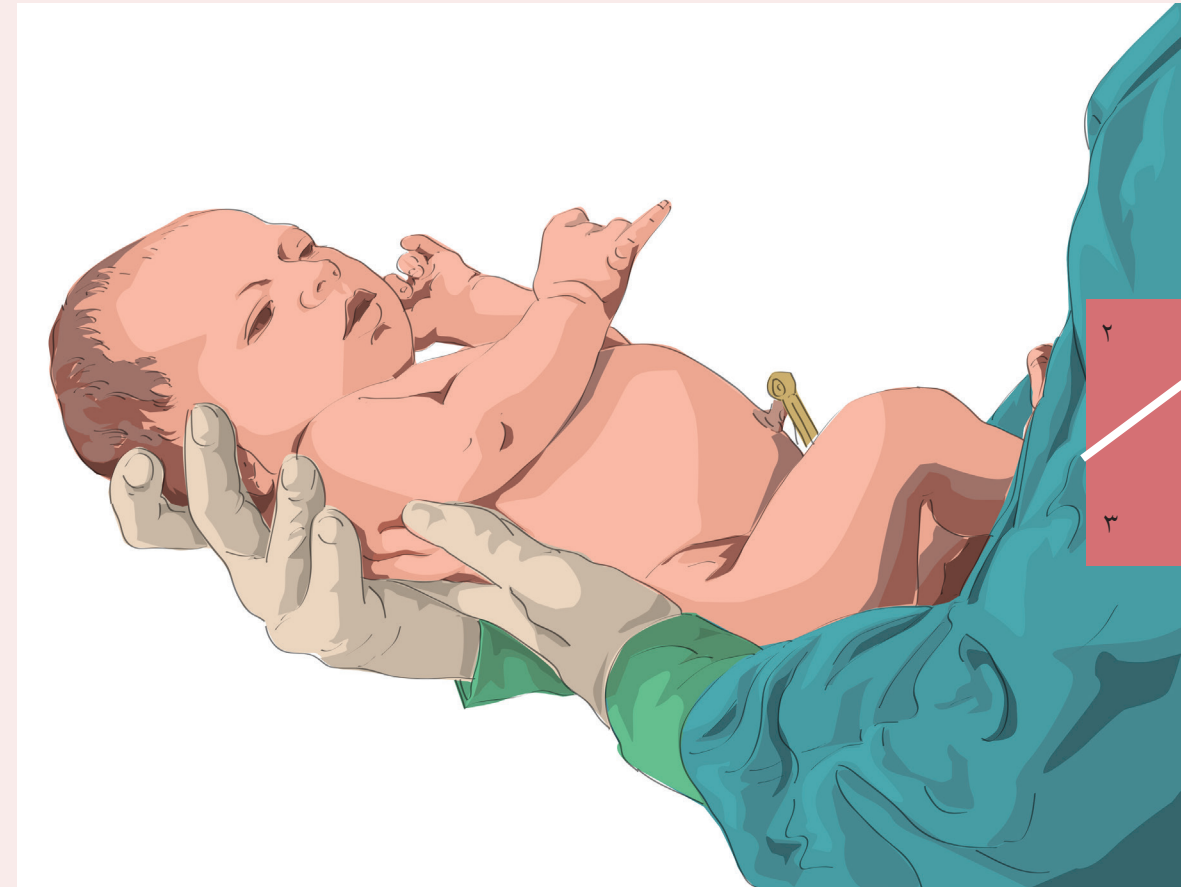

مقدمه

کلمه ی اخلاق از کلمه ی **Ethics** در زبان یونانی گرفته شده است که شامل رفتارها و عادت های انسان می شود. اخلاق پایه های فلسفی قانون است و این دو (قانون و اخلاق) با هم وسایل تنظیم روابط افراد با یکدیگرند و چگونگی رفتار آن ها را با هم ساماندهی می کنند. علم اخلاق در حرفه های علوم پزشکی، اهمیت و نقش اساسی دارد. این علم که باید ها و نبایدهای اخلاق کارکنان در حوزه علوم پزشکی را گوشزد می کند و شیوه ی رفتار با بیماران و همکاران را به کارکنان می آموزد، از مهم ترین بخش های علم و تعهد پزشکی به شمار می رود.

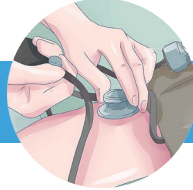
پیشرفت های علمی زمانی برای نوع بشر مفید و ثمربخش است که از پشتوانه ی اخلاقی برخوردار باشد. یکی از رشته هایی که در حوزه ی سلامت فعالیت دارد حرفه ی مامایی می باشد که در جوامع مختلف با توجه به فرهنگ، مذهب و دامنه ی فعالیت این حرفه و مسائل خاص آن جامعه برای آن کدهای اخلاقی تعریف شده است. رعایت مسائل اخلاقی در شغل مامایی دارای حساسیت و جایگاه ویژه ای در جامعه است. لذا ماما در زمینه ی انجام وظایف خویش باید این مسائل اخلاقی و صفات پسندیده را با خود همراه کند تا بتواند وظیفه ی خود را به دور از هر گونه خطا و اشتباه انجام دهد. با توجه به تعدد وظایف ماماها و شرح وظایف ایشان کلمه ی **Ethics** یا علم اخلاق به صورت یک سری کدهای اخلاقی برای خدمات مامایی در بسیاری از کشورها، به خصوص کشورهای پیشرفته با توجه به فرهنگ و شرایط اجتماعی خود و همچنین ساختار ارائه خدمات سلامتی به صورت آیین و قوانینی مدون تصویب شده اند.

به همین سبب در جمهوری اسلامی ایران که کشوری اسلامی و دارای فرهنگی غنی می باشد لزوم تدوین اخلاق حرفه ای با بهره گیری از آیات و

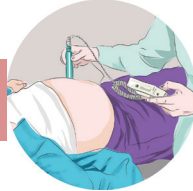

۱ - انجام تعهدات حرفه ای (۲۳ کد)

۲ - ارائه خدمات به مددجو و همراهانش (۲۷ کد)

۳ - ارتباط با همکاران (۱۱ کد)

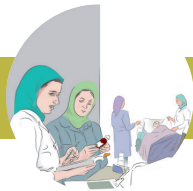
۴ - ارتباط با خود (۶ کد)

۵ - آموزش و پژوهش (۸ کد)

۶ - مدیریت (۱۰ کد)

روایات اسلامی و توصیه های دانشمندان این علم و صاحب نظران علوم پزشکی، برای حرف مختلف از جمله حرفه ی مامایی مورد توجه قرار گرفته است. رعایت این کدهای اخلاقی علاوه بر کاهش استرس دریافت کنندگان خدمات، مانند مادر و خانواده اش موجب افزایش رضایتمندی ایشان، بهبود کیفیت خدمات ارائه شده و در نهایت ارتقای سطح سلامت در جامعه می شود.

نظر به اهمیت این موضوع، کدهای اخلاقی حرفه مامایی در ایران توسط اداره مامایی معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری مرکز تحقیقات بارداری ایمن دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و با حمایت صندوق جمعیت سازمان ملل بر اساس مطالعه ای تطبیقی و کیفی تدوین شد.

در بخش تطبیقی کدهای اخلاقی در کشورهای مختلف از ۵ قاره جهان شامل؛ آمریکا، کانادا، انگلستان، استرالیا، نیوزیلند، اتیوپی، غنا، فلیپین و سایر منشورها و کدهای اخلاقی موجود در زمینه پزشکی مرور و بررسی گردید. در بخش کیفی با استفاده از روش آنالیز محتوا و مصاحبه فردی عمیق با ماماها مراکز خصوصی، بهداشتی، بیمارستانی، اساتید و دانشجویان مامایی و متخصص اخلاق پزشکی تلاش شد تا کدهای اخلاقی مامایی تدوین شده در بخش تطبیقی با فرهنگ و سیستم ارائه خدمات کشور هماهنگ گردد. سپس کدهای اخلاقی تدوین شده از نظر شاخص و نسبت اعتبار محتوا CVI و CVR توسط متخصصین مامایی در حوزه بالین، مدیریت، آموزش و پژوهش بررسی، اصلاح و تأیید گردیدند.

در نهایت پس از ویراستاری ادبی، ۸۵ کد اخلاقی حرفه ی مامایی در شش بخش بدین شرح اعلام شد:

۱ - تعهدات حرفه ای / ۲۳۵

طبقه بندی کدها در بخش های تعهدات حرفه ای، ارائه خدمات مامایی به مددجو و همراهان، در ارتباط با همکاران، در ارتباط با خود و کدهای اخلاق مامایی در آموزش و پژوهش و در ارتباط با مدیریت، استفاده از آن را در کل و در حوزه های مختلف، بر حسب نیاز ماماهاایی که در این حوزه ها مشغول انجام وظیفه هستند، تسهیل می نماید.

- ۱-۱۰) مراقبت‌ها و خدمات مامايے را در چارچوب استانداردهای حرفه‌ای خود، دانش روز و بر اساس تحقیقات معتبر ارائه دهد.
- ۱-۱۱) در ارائه خدمات مامايے به هماهنگی در ارکان مراقبت (اعم از پیشگیری، تشخیص، درمان و توانبخشی) آگاهی داشته و آن را رعایت نماید.
- ۱-۱۲) در حوزه‌های مختلف فعالیت خود (اعم از آموزشی، پژوهشی، مدیریتی و بالینی) قوانین موجود را شناخته و به آن‌ها پایبند باشد.
- ۱-۱۳) تصمیم‌گیری‌های خود را در محدوده قانونی، اخلاقی، شرعی و بر مبنای اطلاعات و شواهد علمی اتخاذ نماید.
- ۱-۱۴) به افراد آسیب‌پذیر جامعه (کودکان، زنان باردار و سالمندان) توجه ویژه داشته باشد.
- ۱-۱۵) خدمات ایمن را در محیطی ایمن ارائه دهد و بداند که ارائه خدمت در محیط ایمن نوعی مسئولیت همگانی است.
- ۱-۱۶) خدمات مامايے را مطابق با مقررات و دستورالعمل‌های موجود ارائه دهد و به صورت دقیق و کامل، ثبت و گزارش کند.
- ۱-۱۷) در جهت تأمین فضایی مناسب از نظر نور، صدا، حرارت، نظافت، نظم، ایمنی و شادی اهتمام ورزد.
- ۱-۱۸) در حفظ ایمنی خود، مددجو و همکاران اهتمام ورزد.
- ۱-۱۹) برای پیشگیری از بیماری‌های منتقله از طریق خون و مایعات احتیاطات لازم را به عمل آورد.

در حوزه‌ی "تعهدات حرفه‌ای" ماما باید؛

- ۱-۱) توانایی‌ها و محدودیت‌های خود را در خصوص خدماتی که ارائه می‌دهد بشناسد.
- ۱-۲) شایستگی‌های خود را با ارتقاء دانش، مهارت، نگرش و رفتار صحیح افزایش دهد.
- ۱-۳) در ارائه خدمات مامايے دارای وجدان کاری، از خودگذشتگی و مسئولیت‌پذیری باشد.
- ۱-۴) مسئولیت‌های قانونی و اخلاقی حرفه خود را بشناسد تا در کیفیت ارائه خدمات خدشه‌ای وارد نشود.
- ۱-۵) خدمات مامايے را با رعایت شأن و منزلت مددجویان و با احترام به ارزش‌ها، اعتقادات مذهبی و فرهنگی آن‌ها ارائه نماید.
- ۱-۶) در ارائه خدمات، اصول صداقت، انصاف، ادب و مهربانی را رعایت نماید.
- ۱-۷) تفاوت‌های فرهنگی، آداب و رسوم، مذهب و زبان مراجعه‌کنندگان را در نظر گرفته و رفتار او به دور از هرگونه تبعیض باشد.
- ۱-۸) به اصولی مانند حفظ اسرار بیمار، رعایت حریم خصوصی، احترام به استقلال فردی و رضایت آگاهانه وی پایبند باشد.
- ۱-۹) در ارائه خدمات مامايے اصل عدم ضرر و برتری منافع مددجو را رعایت نماید.

۲ - ارائه خدمات ماماها به مددجو و همراهان / ۲۷ کد

۱-۲۰) خدمات را به موقع و همراه با پیگیری مناسب انجام دهد.

۱-۲۱) دریافت و اجرای دستورات پزشک را به صورت مکتوب انجام دهد.

۱-۲۲) مسئول حفظ صلاحیت حرفه ای خویش باشد، به نحوی که رفتار وی سبب خدشه دار شدن حرفه نگردد.

۱-۲۳) از پذیرفتن اعتبارات و امتیازات از طرف مددجو و همراهان وی که سبب ایجاد معذوریت اخلاقی در حال و آینده می شود، پرهیز نماید.

تیم درمان یا پژوهش در میان گذاشته شود.

۲-۹) توضیحات لازم در خصوص خدمت را قبل و حین آن به مددجو ارائه دهد و وی را از نتایج خدمات مطلع سازد.

۲-۱۰) در تمام مراحل مراقبتی، مددجو را از وضعیت خود آگاه سازد و باعث آرامش و امنیت وی و خانواده اش گردد.

۲-۱۱) قبل از ارائه هر خدمت، فواید و مضرات آن را با زبانی ساده و قابل فهم توضیح دهد تا مددجو و همراه وی فرصت انتخاب آگاهانه داشته باشند.

۲-۱۲) قبل از انجام اقدامات تشخیصی از قبیل بررسی سلامت جنین و ... علت این اقدام را برای مددجو توضیح دهد.

۲-۱۳) برای انتقال اطلاعات حساس و محرمانه به همراهان، از مددجو اجازه بگیرد.

۲-۱۴) در حوزه فعالیتی خود راستگویی را در برخورد با مددجو و همراه وی رعایت نماید.

۲-۱۵) نسبت به حفظ حریم مددجو در زمان ارائه خدمات ماماای حساس باشد و با بی تفاوتی به این موضوع، شأن انسانی را خدشه دار نکند.

۲-۱۶) خدمات بهداشت باروری را صرف نظر از جنس، سن، نژاد، موقعیت، وضعیت اقتصادی، سبک زندگی، فرهنگ، باورهای سیاسی و توانایی های جسمی مددجو ارائه دهد.

۲-۱۷) قبل از ارائه هر نوع خدمت، اصل داشتن استقلال فردی را رعایت نماید و بدون کسب اجازه از مددجو عملی را انجام ندهد.

۲- در حوزه "ارائه خدمات ماماای به مددجو و همراهان" ماما باید:

۲-۱) هنگام ارائه خدمات به مددجو کارتی که نشان دهنده نام و نقش حرفه ای وی است را به همراه داشته باشد و در ابتدا خود را به مددجو معرفی نموده و خوشامد بگوید.

۲-۲) با مددجو و همراهانش ارتباطی مؤثر همراه با مهربانی و آرامش برقرار نماید تا نگرانی و اضطراب موجود را کاهش دهد و به رفع نیازها در وی منجر شود.

۲-۳) سؤالات خود را به زبانی ساده و روشن و در سطح فهم و درک مددجو بپرسد و از قضاوت کردن در مورد جواب های مددجو پرهیز نماید.

۲-۴) فرصت کافی برای آموزش و پاسخگویی به سؤالات و آموزش به مددجو و همراه وی در نظر بگیرد.

۲-۵) اطلاعات و مهارت های لازم برای مشارکت در مراقبت را به همراه مددجو ارائه دهد.

۲-۶) به منظور برقراری ارتباط مؤثر با گیرندگان خدمت، دانش خود را نسبت به فرهنگ و زبان بومی آن منطقه توسعه دهد.

۲-۷) اطلاعات مددجو را جزء اسرار شخصی وی تلقی نماید و بدون رضایت وی در اختیار دیگران قرار ندهد، مگر در موارد قانونی و مجاز مانند مواردی که خطری وی یا خانواده اش را تهدید می نماید.

۲-۸) اطلاعاتی که از مددجو به دست می آورد را محرمانه نگه دارد و به مددجو یادآور شود که ممکن است برای مشاوره، بخشی از این اطلاعات با سایر اعضای

۳ - ارتباط با همکاران / ۱۱ سد

۱۸-۲) قبل از ارائه خدمات مامایی، رضایت آگاهانه مددجو و یا سرپرست قانونی وی را جلب نماید و اطلاعات کافی را با توجه به سطح دانش و فرهنگ مددجو در اختیار وی قرار دهد تا تصمیم گیری کند.

۱۹-۲) خدمات مامایی را مبتنی بر دانش روز، قضاوت صحیح و عادلانه ارائه دهد.

۲۰-۲) خدمات مامایی که به سود مددجو است (مانند شروع به موقع شیردهی و تماس پوست با پوست مادر و نوزاد) را انجام دهد.

۲۱-۲) از انجام اقدامات تهاجمی بدون اندیکاسیون مامایی برای مددجو مانند گذاشتن آنژیوکت، انجام شیو، انما، القای لیبر و انجام اپیزوتومی پرهیز نماید.

۲۲-۲) در صورت تمایل مددجو، به همراه وی اجازه همراهی و مشارکت در ارائه خدمات را بدهد.

۲۳-۲) به درخواست مددجو و همراه وی جهت انتخاب فردی خاص برای ارائه خدمت تا حد ممکن احترام بگذارد.

۲۴-۲) برای نقش حمایتی همسر و خانواده مددجو در دوران های مختلف (مانند دوران بارداری، زایمان و پس از آن) احترام و ارزش قائل باشد.

۲۵-۲) در مواجهه با افکار، عقاید و رفتارهای گوناگون شکیبایی خود را حفظ نماید.

۲۶-۲) در موارد مشاهده نقض حقوق مددجو، به مسئول مربوطه گزارش دهد.

۲۷-۲) توصیه ها و آموزش های لازم را قبل از ترخیص و پیگیری های مورد نیاز پس از ترخیص را به طور واضح برای مددجو و همراه وی توضیح دهد.

۳-۱۰) با سایر ماماها، اساتید و دانشجویان (در صورت آموزشی بودن مرکز) رفتاری توأم با احترام و همکاری داشته باشد.

۳-۱۱) در صورت وجود مشکل، از طریق مشورت با سایر همکاران یا ارجاع به مراکز مراقبتی توانمند در حل مشکل ایجاد شده، اقدام نماید.

۳ - در حوزه "ارتباط با همکاران" ماما باید:

۳-۱) بداند که جو حاکم بر اعضای کادر درمانی مستقر در یک بخش (از نظر رعایت موازین اخلاقی) در برخورد با بیمار موثر است.

۳-۲) با همکاران خود در ارائه خدمات مامایی به صورت مشارکتی فعالیت کند تا به نیازهای مددجو بهتر پاسخ داده شوند.

۳-۳) با همکاران خود ارتباطی محترمانه، صبورانه، حمایت‌گر، سازنده، مبتنی بر اعتماد، انعطاف‌پذیر و به دور از استرس و منازعه برقرار نماید.

۳-۴) برای دانش، تجربیات، تخصص، دیدگاه‌ها، احساسات، عقاید، اولویت‌ها و عملکرد همکاران خود احترام قائل بوده و آن‌ها را منابع با ارزشی در نظر بگیرد.

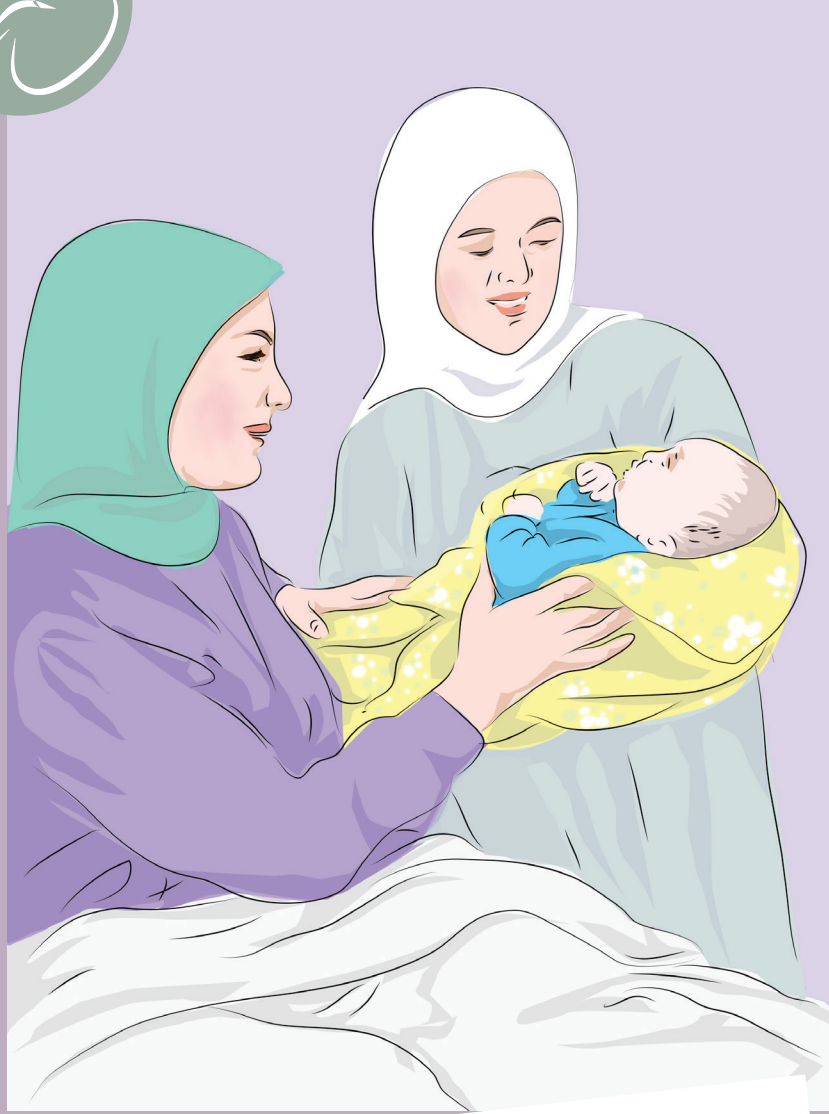
۳-۵) تفاوت‌های میان همکاران را بپذیرد، برای آن‌ها ارزش قائل باشد و نیاز به داشتن روابطی به دور از تبعیض را در حرفه خود لازم بداند.

۳-۶) نقش و تخصص سایر حرفی که خدمات مراقبتی و حمایتی از مددجویان را ارائه می‌دهند مورد توجه و تأکید قرار دهد.

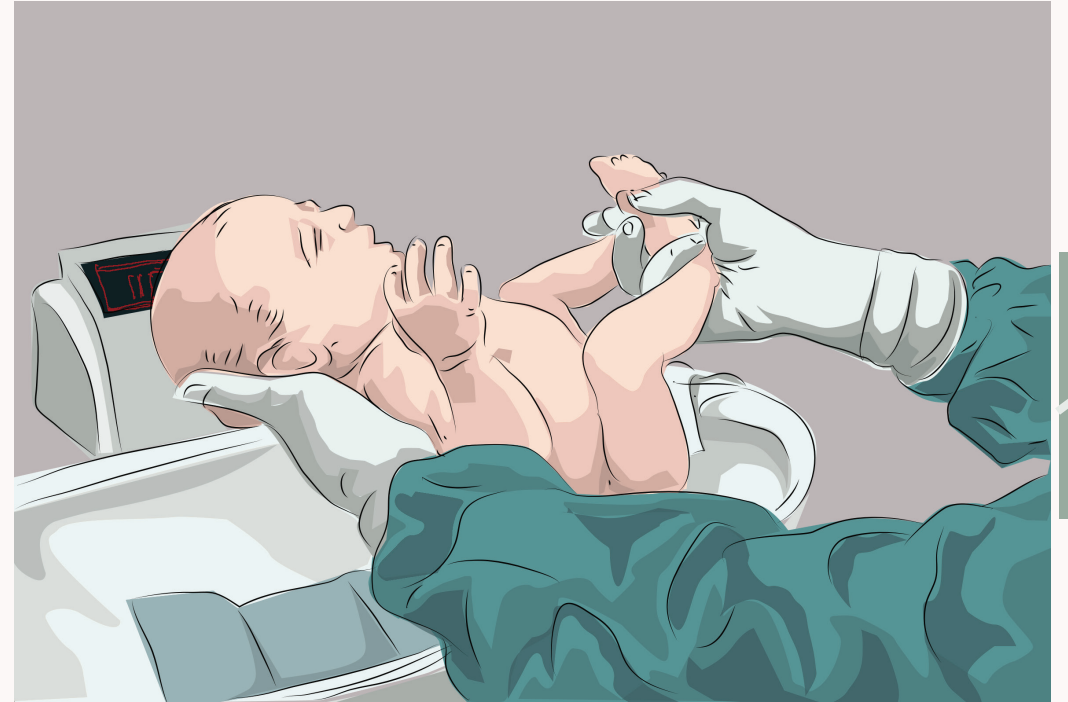
۳-۷) در صورت مشاهده موارد عدم رعایت ایمنی، بی‌کفایتی، غیراخلاقی یا غیر قانونی بودن خدمات، آن‌ها را به مقامات مسئول گزارش نماید.

۳-۸) به حقوق همکاران و اعضای سایر رشته‌ها که در تصمیم‌گیری‌های آگاهانه، مناسب و صحیح مشارکت می‌نمایند، احترام بگذارد.

۳-۹) با داشتن رفتاری صحیح، الگویی مثبت در زمینه حرفه مامایی برای دانشجویان باشد.

۴ - ارتباط با خود / ۶۵

۱۸

۱۹

۵ - آموزش و پژوهش / ۸

۴ - در حوزه "ارتباط با خود" ماما باید:

- ۴-۱) در جهت رشد معنوی و نهادینه کردن اصول اخلاقی در خود بکوشد.
- ۴-۲) شأن و منزلت خود را حفظ کرده و همراه با عزت نفس خدمت رسانی کند.
- ۴-۳) از حقوق مادی و معنوی خود در سیستم آگاه باشد و در جهت احقاق حقوق خود اهتمام ورزد.
- ۴-۴) به حقوق و قوانین حرفه مامایی (مانند تقسیم شیفت، نسبت ماما به مدد جو، ساعات کار، میزان حقوق و مزایا و غیره) آگاه بوده و برای رفع چالش های موجود در این زمینه تلاش نماید.
- ۴-۵) در حفظ سلامت خود (سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی) کوشا باشد تا بتواند خدمات مامایی را با کیفیت بیشتری ارائه دهد.
- ۴-۶) اطمینان داشته باشد که اطلاعات شخصی وی محرمانه نگهداری شود و بدون رعایت موازین حقوقی و قانونی در دسترس دیگران قرار نمی گیرند.

۶- مدیریت | ۱۰۵۵

۵- در حوزه "آموزش و پژوهش" ماما باید:

- ۵-۱) نظر محققین و سیاستگذاران نسبت به موضوعات مرتبط با حرفه مامایی و نیازمند تحقیق و تغییر را جلب نماید و بر انجام پژوهش در این موارد تأکید نماید.
- ۵-۲) به حق تصمیم گیری افراد در شرکت یا عدم شرکت در هرگونه فعالیت پژوهشی احترام بگذارد و به وی اطمینان دهد که تصمیم گیری وی تأثیری بر تداوم و نحوه ارائه خدمات نخواهد داشت.
- ۵-۳) به عنوان مدرس در راستای ارتقاء دانش و مهارت دانشجویان و ارتقاء عملکرد اخلاقی و حرفه ای آنان تلاش نماید.
- ۵-۴) در مواردی که از مددجویان در آموزش دانشجویان استفاده می شود، کلیه حقوق مددجو و ملاحظات اخلاقی به طور کامل رعایت شوند.
- ۵-۵) به عنوان مدرس تلاش نماید تا از دانش روز و عملکرد اخلاقی این حرفه آگاه بوده و در ارتقاء آن تلاش نماید.
- ۵-۶) در صورت عدم همکاری و موافقت مددجو برای آموزش به دانشجو، روند ارائه خدمت دچار مخاطره نگردد.
- ۵-۷) به عنوان محقق از جایگاه حرفه ای خود برای متقاعد کردن مددجو جهت شرکت در تحقیق استفاده نکند.
- ۵-۸) به عنوان محقق از اصول و قواعد تحقیق مطلع باشد و با اخلاق در پژوهش آشنایی داشته و در چارچوب آن عمل نماید.

۶- در حوزه "مدیریت" ماما باید:

۶-۱) از وجود استاندارد در فرایندها و ساختار ارائه خدمات مامایی اطمینان حاصل نموده و بر اجرای صحیح و کامل آن نظارت و ارزشیابی کند.

۶-۲) از وجود شرح وظایف مشخص برای ارائه خدمات مامایی در حوزه مدیریتی خود اطمینان حاصل نماید.

۶-۳) از وجود، کفایت و مناسب بودن تجهیزات و استریل بودن وسایل برای ارائه خدمات به مددجو اطمینان حاصل نماید.

۶-۴) از ایمنی محیط کار، وسایل و تجهیزات اطمینان حاصل نماید.

۶-۵) به منظور ارتقاء کیفی خدمات مامایی، کیفیت دوره های آموزشی، دستورالعمل ها، استانداردهای حرفه ای و اخلاقی و نحوه به کارگیری آن ها به طور مستمر مورد بررسی و بازنگری قرار گیرد.

۶-۶) در گزینش دانشجویان و کارکنان مامایی، پابندی آن ها را به اصول اخلاقی در نظر بگیرد.

۶-۷) از وجود، کفایت و مناسب بودن امکانات برای استراحت همراه مددجو اطمینان حاصل نماید.

۶-۸) در جهت احقاق حقوق ماماها در راستای ارائه خدمات مامایی تلاش نماید.

۶-۹) جهت رفع مشکلات و استرس های ناشی از حرفه مامایی تحقیق و برنامه ریزی نماید.

۶-۱۰) مددجو را با حقوق خود در ارائه خدمات آشنا سازد.